

COORDONATE ALE CONSTRUCȚIEI CURICULEI DISCIPLINARE
DISCURS DIDACTICO-ȘTIINȚIFIC BAZAT PE CULTURA EMOȚIONALĂ
 PROGRAMUL DE MASTER METODOLOGIA CERCETĂRII ÎN ȘTIINȚELE PEDAGOGICE

Maia COJOCARU

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

The article presents the affective kind of the university scientific communication problems as well as the coordinates of the Didactic and scientific speech based on emotional culture curricular construction in the framework of the Research methodology in pedagogical sciences master program, arguing the necessity of assuring the researchers (experts in education) the development of the scientific communication competence marked by emotional intelligence.

Semnul definitoriu al tendințelor de integrare a învățământului universitar din Republica Moldova în comunitatea academică europeană este parcurgerea construcției curriculare de la stadiul intenționalității la realitatea implementării. Modernizarea învățământului presupune, în primul rând, *culturalizarea persoanei sub aspect emoțional în vederea comunicării și universalizării*. Elaborarea pieselor curriculare, în general, a programelor de master, în special, poate fi considerată condiție *sine qua non* a reformării continue a învățământului. Astfel, programul de master *Metodologia cercetării în științele pedagogice* a fost elaborat și promovat de grupul de cercetători ai *Catedrei Științe ale Educației* și implementat în anul curent la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, având scopul de a pregăti experți/cercetători în științele pedagogice.

Ideea introducerii în programele de master la specializarea *Metodologia cercetării în științele pedagogice* și la specializarea *Educație pentru comunicare și carieră profesională* (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1455 din 25 decembrie 2007 și de către Ministerul Educației și Tineretului al Republicii Moldova) a disciplinei *Discurs didactico-științific* (DDȘ), cu statut de curs obligatoriu a apărut ca rezultat al reflecțiilor profesionale asupra dificultăților multiple înregistrate de studenți și masteranzi în susținerea publică a DDȘ și în comunicarea didactică universitară, urmate de conștientizarea necesității de a pregăti specialiști în cercetarea pedagogică, capabili să proiecteze/lanseze discursuri pentru necesitățile comunicării didactico-științifice în mediul academic. Considerăm deosebit de pertinentă această opinie și subliniem că, din păcate, curriculum-ul universitar conține puține discipline orientate spre dezvoltarea intenționată și conștientă a competențelor de comunicare didactico-științifică bazate pe cultura emoțională, situație ce explică incapacitatea studenților și a masteranzilor de a declanșa discursuri științifice fluente, valorizând integral dimensiunea afectiv-culturologică a comunicării [1, p.224]. Se impun câteva observații rezultate din analiza curiculei pedagogice universitare:

- curriculum-ul pedagogic (de licență și masterat) nu dezvoltă în mod explicit materii ce vizează metodologia dezvoltării discursului didactico-științific bazat pe cultura emoțională, acestea stăgând în formula dezideratelor, realizate implicit;
- competența de comunicare didactico-științifică a studenților-pedagogi și a masteranzilor este discutabilă;
- demersurile discursive în comunicarea științifică a studenților în perioada studiilor de licență, neîntemeiate pe anumite fundamente epistemice și metodologice, comportă, cu regret, un caracter accentuat empiric, discursurile explicative și argumentative nefiind suficient teoretizate, oscilând între stilul științific și publicistic;
- motivația profesorilor universitari de a proiecta/lansa/evalua DDȘ este insuficientă, fiind determinată de numărul limitat de ore alocate cursurilor.

În legătură cu această situație apare o *contradicție obiectivă* între *necesitatea de cercetători în domeniul educației cu nivel înalt de cultură emoțională exprimată în DDȘ* și deficitul cursurilor universitare privind structura, conținutul DDȘ și strategiile de dezvoltare a culturii emoționale în comunicarea academică. Relevanța pentru demersul nostru de cercetare a contradicției dintre necesitatea abordării epistemice a fenomenelor educaționale în comunicarea academică (orală și scrisă) și pregătirea insuficientă pentru conceperea și lansarea DDȘ atât în perioada studiilor de licență, cât și masterat a generat reacția de construcție curriculară într-o manieră convergentă cu exigențele actuale înaintate experților în educație.

Construcția curicului disciplinare include, în primul rând, coordonata epistemică care valorifică paradigma actuală a comunicării didactico-științifice și solicită analiza conceptului de DDȘ. **Discursul didactico-științific**, derivat din cunoașterea savantă a unor materii, subiect al unor studii pluriaspectuale, constituie un demers de explorare și transmitere a anumitelor conținuturi explicite și implicite specifice cercetării în domeniul educației, structurate și transmise prin strategii discursive cu scopul de a influența/forma/schimba reprezentările, atitudinile și comportamentul receptorilor. **Finalitatea discursului didactico-științific**, afirmă V. Dospinescu, *este transmiterea eficace a valorilor științei și culturii* [2, p.38]. *În cazul nostru ne vom referi la exprimarea prin DDȘ a competenței de comunicare didactică, a culturii profesionale și a nivelului de cultură emoțională în context profesional-științific.* Se consideră realizată finalitatea DDȘ, atunci când destinatarul aderă la valorile avansate/oferte de emițătorul discursului. Strategiile de enunțare a DDȘ operaționalizate într-un stil individual determină imaginea cercetătorului și autoritatea sa epistemică, de aceea trebuie avansate coerent și sistemic pentru asigurarea credibilității și puterii de influență. *Contextul de valorizare a DDȘ este mediul academic. Indicatorul principal al autorității epistemice este cunoașterea, utilizarea adecvată a terminologiei științifice și a limbajului pedagogic care poate fi evaluat cu ușurință în discursul didactico-științific în cadrul comunicării științifice.*

În viziunea noastră, dificultățile dezvoltării DDȘ se amplifică și datorită insuficienței de pregătire a studenților pentru analiza și proiectarea dimensiunii afective a demersurilor discursive, aceasta generând **problematice de ordin afectiv a comunicării didactico-științifice**: valorificarea insuficientă a strategiilor și a schematizărilor discursive, retroacțiuni comunicative scăzute derivate din nedeveloparea culturii emoționale a studenților reflectată în comportamentul comunicativ al acestora prin inexpressivitate afectiv-discursivă, dezechilibru emoțional, intoleranță comunicativă rezultată din lipsa de sensibilitate și maturitate afectivă, conflicte intrapersonale, stres și extenuare comunicativă, rezistență scăzută la activitatea de comunicare științifică, valorizare insuficientă a limbajului pedagogic și persuasiune scăzută, nedeveloparea inteligenței emoționale și sociale, eforturi minimalizate de autodevelopare personală pentru comunicarea științifică și evaluarea subiectivă a demersurilor discursive, incoerență comunicativă, intoleranță comunicativă și lipsă de cooperare, deficit de energie emoțională, labilitate de dispoziție afectivă, agitație în comunicare, ritm scăzut de adaptare la contextul comunicării, dificultăți volitive în asumarea de responsabilități comunicative, tendințe reduse spre originalitate emoțională în dezvoltarea discursurilor științifice, preocupări minime pentru dezvoltarea carismei pedagogice etc.

Coordonatele construcției curicului disciplinare *Discurs didactico-științific bazat pe cultura emoțională* vizează, în al doilea rând, **definirea obiectivelor - la nivel de cunoaștere**: să identifice problemele susținerii publice a DDȘ în comunicarea științifică din perspectiva culturii emoționale; să definească conceptele de bază: *limbaj, competență de comunicare, discurs didactico-științific, comunicare didactico-științifică, cultură emoțională, coeficient de emoționalitate*; să descrie unitățile structurale ale competenței de comunicare didactico-științifică (dimensiunea discursivă și relațională); să identifice cauzele conflictelor interne și externe de ordin afectiv în dezvoltarea DDȘ; să valorizeze factorii de reușită ai DDȘ; **la nivel de aplicare**: să aplice strategiile discursive; să elaboreze și să susțină public DDȘ; să demonstreze un coeficient înalt de emoționalitate, *competențe reflexive* (autoaprecierea, autocontrolul, autoreglarea, autoexprimarea și autorealizarea, adaptarea rațională la mediul de comunicare); *competențe discursive și de interacțiune comunicativă*; să operaționalizeze obiective ale comunicării didactico-științifice la nivel discursiv și relațional; să estimeze DDȘ aplicând indicatori ai calității; să elaboreze recomandări privind dezvoltarea emoțională pentru reușita DDȘ; **la nivel de integrare**: să promoveze valorile carismei pedagogice prin DDȘ: empatie, echilibru emoțional, libertate afectivă și responsabilitate socială, *flexibilitate, toleranță la stres, optimism pedagogic* încredere în sine, adaptabilitate, inovare, dăruire, inițiativă, diversitate și expresivitate emoțională, comunicare nonviolentă, managementul conflictului, cooperare, acceptare, conștiință emoțională activă și autorealizare profesională; să depășească permanent nivelul culturii sale comunicative și emoționale în raport cu standardele profesionale din perspectiva corelației funcționale optime între pregătirea pentru DDȘ și dezvoltarea emoțională; să exprime orientare relațională pozitivă și creativitate discursivă în conduita comunicativă; să conștientizeze gradul de aderare a audienței la valorile științifice promovate prin discurs.

O altă coordonată a construcției curicului disciplinare vizează **proiectarea curiculară a unităților de conținut**:

- reperi conceptuale privind comunicarea didactico-științifică bazată pe cultura emoțională;
- premise teoretice ale discursului didactico-științific (DDS);
- metodologia schematizărilor discursive;
- dimensiunea afectivă a DDS, structura și dinamica funcțională a culturii emoționale a profesorului în comunicarea științifică;
- strategii discursive valorificate în context academic;
- discuția/conversația științifică precedată de DDS;
- dezvoltarea competenței de comunicare didactico-științifică pe dimensiunea discursivă și relațională;
- standarde etice ale comunicării științifice;
- factorii de reușită ai DDS;
- proiectarea discursului didactico-științific;
- evaluarea DDS, indicatori ai calității DDS din perspectiva culturii emoționale;
- carisma și personalitatea cercetătorului în susținerea publică a DDS.

Activitățile de seminar au fost realizate prin antrenamente și exerciții discursive pentru dezvoltarea culturii emoționale, traininguri de comunicare didactico-științifică și dezvoltare a competenței de comunicare, de autoevaluare și recuperare a calității DDS din perspectiva dezvoltării emoționale, *proba de evaluare finală* constituind elaborarea/susținerea publică a DDS și elaborarea programului individual de dezvoltare a competenței de comunicare didactico-științifică.

Coordonata relațională a demersului de cercetare presupune analiza nu doar a conceptului de *discurs didactico-științific*, ci și a conceptului de *comunicare științifică* și face actuală necesitatea de a lua în discuție conceptul de *cultură emoțională*, mai puțin vehiculat în cadrul curriculum-ului universitar de formare pedagogică atât la ciclul I, cât și la ciclul II. Prin *cultură emoțională a cadrelor didactice* înțelegem o formațiune complexă și dinamică exprimată prin unitatea structurală și intercon condiționările pozitive ale dimensiunilor: intrapersonală cu constructele (*motivațională, conotativă, axiologică*) și *comunicativ-relațională* cu constructele (*volitivă, managerială și integratoare*) reprezentate de un sistem integrat de valori afective și norme etice elaborate și adoptate de profesori pentru maximizarea eficienței sale profesionale și sociale. Argumentăm opinia prin obligațiunea cercetătorului de a proiecta și a transmite prin discursul didactico-științific atât informații științifice, cât și conținuturi afectiv-atitudinale. În aceste condiții pedagogului cercetător îi revine, pe de o parte, sarcina de a proiecta și a dirija *circuitul conținuturilor didactico-științifice*, pe de altă parte, sarcina de a favoriza un alt circuit, definit de L.Ezechil *circuitul conținuturilor afectiv-atitudinale*, exprimate prin *acceptare, aprobare, conformare, renunțare, protest, apreciere valorică, aderare* etc. care de fapt asigură relaționarea [3, p.17]. Astfel, transmiterea elementelor cognitive prin DDS angajează schimburi informaționale, iar codificarea și transmiterea mesajelor afective favorizează *schimburi interpersonale* ce caracterizează circulația stărilor afectiv-emoționale și a atitudinilor creând rețele de comunicare. ***Cultura emoțională a cercetătorului pedagog, în acest mod, devine un factor de productivitate comunicativă contribuind esențial la susținerea energetic-dinamică a comunicării științifice, stimulând activitatea creatoare și dezvoltarea profesională.***

Coordonata integrativă vizează dezvoltarea paradigmei comportamentale la nivelul culturii profesionale reflectate prin competențe psihopedagogice: *teleologică, comunicativă, decizională, managerială, tehnologică, evaluativă etc.*, fiind determinată de nivelul de cultură emoțională a cadrelor didactice ce se exprimă, de regulă, în anumite ***valori discursiv-comunicative marcate emoțional***: sensibilitate afectivă, implicare emoțională complex și amplificarea motivației, expresivitate afectivă, distributivitatea atenției, managementul emoțiilor cu nivel înalt al feedback-ului afectiv, autoreglare emoțională, comunicare didactică convergentă prin valorificarea para- și nonverbalului, putere de determinare a comportamentului deontic, rezistență afectivă, empatie, prevenirea conflictelor, extinderea spectrului de inițiative sociale, optimism existențial și pedagogic, stabilirea și coordonarea relațiilor interumane eficiente, perseverență, canalizarea pozitivă a emoțiilor, utilizarea emoțiilor ca sursă de energie proactivă și rezistența profesională. Aceste expresii comportamentale definesc, în opinia noastră, cultura emoțională, subcomponentă a culturii profesionale a cadrelor didactice. Operantă și cooperantă în toate sferele relaționării, *cultura emoțională implică realizarea dimensiunii atitudinale a comunicării* prin componenta para- și nonverbală și prin oportunitățile de limbaj în cadrul competenței comunicative [4, p.60; 5, p.32]. Astfel, CNV prezintă comportamente primare ale emoțiilor/sentimentelor. Conținuturile afectiv-atitudinale, indispensabile în construirea condițiilor privind relațiile interpersonale, se

transmit prin CPV și CNV: 55% - nonverbal, 38% - paraverbal, 7% - verbal. Conținuturile implicite se transmit prin CPV și CNV, în timp ce prin CV se transmit conținuturi explicite, CNV în acest caz, având rol explicativ și ilustrativ, subliniază L. Iacob (1995). Discursul devine mai persuasiv dacă se asociază la receptor cu emoții pozitive, dacă la informații se adaugă argumente emoționale. Stilul comunicațional al unei persoane poate fi mobil, deschis, utilizând adecvat toate modalitățile de comunicare emoțională sau rigide. Prin orientările sale atitudinale profesorii și studenții potențează sau blochează comunicarea, sporesc sau anulează efectele afective, în cazul nostru. Această perspectivă de analiză asupra DDS și a culturii emoționale este necesară pentru a surprinde cele mai subtile cauze ale fenomenelor de disconfort emoțional în comunicarea didactico-științifică.

Referințe:

1. Cerghit I., Neacșu I., Negreț-Dobridor I. et. al. Prelegeri pedagogice. - Iași: Polirom, 2001. - 230 p.
2. Dospinescu V. Semiotică și discurs didactic. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1998. - 412 p.
3. Ezechil L. Comunicarea educațională în context școlar. - București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2002. - 184 p.
4. Ciobanu O. Comunicare didactică. - București: A.S.E., 2003. - 132 p.
5. Ionescu-Ruxăndoiu L. Limbaj și comunicare. - București: ALL Educațional, 2003. - 109 p.

Prezentat la 23.12.2008